

**Briuselis, 2024 m. gruodžio 16 d.
(OR. en)**

16933/24

**EJUSTICE 75
JURINFO 18
JAI 1879**

POSĖDŽIO REZULTATAI

nuo: Tarybos generalinio sekretoriato

kam: Delegacijoms

Ankstesnio
dokumento Nr.: 16593/24

Dalykas: Tarybos išvados dėl dirbtinio intelekto naudojimo teisingumo srityje

2024 m. gruodžio 12–13 d. posėdyje Taryba (teisingumas ir vidaus reikalai) patvirtino Tarybos išvadas dėl dirbtinio intelekto naudojimo teisingumo srityje. Tarybos patvirtintas tekstas pateikiamas priede.

**TARYBOS IŠVADOS DĖL
DIRBTINIO INTELEKTO NAUDOJIMO TEISINGUMO SRITYJE**

I. ĮVADAS

1. Pastaraisiais metais dirbtinis intelektas (toliau – DI) labai išsivystė, vis labiau plačiau naudojamas. Jo svarba valstybių narių teisingumo sistemoms gerokai padidėjo. Ši raida suteikia daug galimybių, taip pat iššūkių teisingumo sistemai ir atskleidė poreikį bei pribrendusį laiką naujai politikai priimti.
2. Europos Sąjunga ir jos valstybės narės taip pat pastebi nuolat plėtojamus teisinius, operatyvinius ir techninius sprendinius, kuriais puoselėjamas teisminis bendradarbiavimas ir teisė kreiptis į teismą tarpvalstybinėse civilinėse, komercinėse ir baudžiamosiose bylose. Tarpvalstybinis valstybių narių bendradarbiavimas dalijantis įgyta patirtimi, geriausios praktikos pavyzdžiais, ekspertinėmis žiniomis ir informacija apie pasiekimus integruojant dirbtinį intelektą į atitinkamas savo teisingumo sistemas yra ypač svarbus siekiant užtikrinti vienodas galimybes kreiptis į teismą visoje ES.

3. 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1689, kuriuo nustatomos suderintos dirbtinio intelekto taisyklės (toliau – DI aktas) yra pirmoji pasaulyje visapusiška teisėkūros priemonė, kuria reglamentuojamas DI. DI akte DI sistemos, skirtos tam tikroms prietaikoms teisėsaugos, teisingumo ir alternatyvaus ginčų sprendimo srityse¹, priskiriamos didelės rizikos sistemoms ir joms taikomi tam tikri reikalavimai, pavyzdžiui, atitikties vertinimo procedūros ir kontrolės priemonės, siekiant užtikrinti aukštą patikimumo lygį.
4. 2020 m. birželio 9 d. Tarybos išvadose dėl Europos skaitmeninės ateities kūrimo² atkreiptas dėmesys į iššūkius, kylančius dėl didėjančios skaitmenizacijos Europos ekonomikoje ir visuomenėje, be kita ko, dėl DI. 2020 m. spalio 13 d. Tarybos išvadose dėl skaitmeninio „Teisė kreiptis į teismą. Naudojimasis skaitmeninio teikiamomis galimybėmis“³, pabrėžta skaitmeninės pertvarkos svarba didinant teisingumo sistemų veiksmingumą ir efektyvumą. 2023 m. spalio 20 d. Tarybos išvadose dėl skaitmeninio įgalėjimo siekiant apsaugoti pagrindines teises ir užtikrinti jų vykdymą skaitmeniniame amžiuje⁴ daugiausia dėmesio skiriama asmenų ir sektorių, kurie yra labai svarbūs pagrindinių teisių gynybai, pavyzdžiui, teisingumo sektoriaus, skaitmeniniam įgalėjimui, taip pat saugios skaitmeninės aplinkos, kurioje būtų tinkamai apsaugotos pagrindinės teisės, kūrimui.

¹ Visų pirma DI sistemos, skirtos naudoti teisminėse institucijose arba jų vardu, siekiant padėti teisminei institucijai tirti ir aiškinti faktus bei įstatymus ir taikyti įstatymus konkreitiems faktų rinkiniams, arba skirtas naudoti panašiu būdu alternatyvaus ginčų sprendimo procese (DI akto III priedo 8 punkto a papunktis).

² Tarybos išvados dėl Europos skaitmeninės ateities kūrimo 2020/C 202 I/01, OL C 2021, 2020 6 16, p. 1–12.

³ Tarybos išvados „Teisė kreiptis į teismą. Naudojimasis skaitmeninio teikiamomis galimybėmis“ 2020/C 342 I/01, OL C 342I, 2020 10 14, p. 1–7.

⁴ Dok. 14309/23.

5. Europos e. teisingumo strategijoje (2024–2028 m.) išdėstyti strateginiai ir veiklos tikslai, nustatyti veiksmai, būtini šiems tikslams pasiekti, ir nustatytas tolesnių susijusių veiksmų mechanizmo, skirto valstybių narių ar kitų suinteresuotųjų subjektų pateiktų projektų ir iniciatyvų pažangai stebėti, pagrindas. Tai apima novatoriškų technologijų panaudojimą, kad būtų padedama siekti nustatytų tikslų. Be to, strategijoje pripažįstama, kad dėl skaitmeninės transformacijos reikia nustatyti konkrečius ir tinkamus veiksmus, kuriuos būtų galima pritaikyti prie dirbtinio intelekto ir kitų besiformuojančių technologijų keliamų iššūkių ir galimybių.
6. Savo 2024 m. kovo 5 d. išvadose dėl ES pagrindinių teisių chartijos taikymo „Pasitikėjimo puoselėjimas užtikrinant veiksmingą teisinę apsaugą ir teisę kreiptis į teismą“⁵, Taryba paprašė Komisijos užtikrinti, kad į visus ES veiksmus, susijusius su veiksmingos teisinės apsaugos ir teisės kreiptis į teismą užtikrinimu, būtų įtrauktas pagrindinių teisių aspektas, be kita ko, pasinaudojant skaitmenizacijos teikiamomis galimybėmis.
7. Pagrindinių teisių agentūra paskelbė tyrimų ir ataskaitų atitinkamomis susijusiomis temomis, pavyzdžiui, ataskaitą „Užtikrinant teisingą ateitį: dirbtinis intelektas ir pagrindinės teisės“ (*Getting the future right: Artificial intelligence and fundamental rights*)⁶ ir ataskaitą „Šališkumas algoritmų srityje. Dirbtinis intelektas ir diskriminacija“ (*Bias in algorithms - Artificial intelligence and discrimination*)⁷.
8. Nemažai tarptautinių organizacijų taip pat priėmė svarbius dokumentus DI srityje. Išskirtinį dėmesį reikėtų skirti:
 - a) Europos Tarybos Europos veiksmingo teisingumo komisijos (CEPEJ) Europos dirbtinio intelekto (DI) naudojimo teisminėse sistemose ir jų aplinkoje etikos chartijai⁸, kartu su susijusiomis CEPEJ gairėmis dėl dirbtinio intelekto naudojimo teisminėse institucijose,

⁵ Dok. **7127/24**.

⁶ <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/artificial-intelligence-and-fundamental-rights>.

⁷ <https://fra.europa.eu/en/publication/2022/bias-algorithm>.

⁸ <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>

- b) Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos tarybos rekomendacijai dėl dirbtinio intelekto⁹,
- c) JT žmogaus teisių tarybos rezoliucijai (2024 m. liepos 10 d.) dėl visų žmogaus teisių – pilietinių, politinių, ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių, įskaitant teisę į vystymąsi, – propagavimo ir apsaugos¹⁰, ypač jos nuostatoms dėl teisminių institucijų, prisiėmusių ir tarėjų nepriklausomumo ir nešališkumo, taip pat dėl advokatų nepriklausomumo,
- d) Europos Tarybos pagrindų konvencijai dėl dirbtinio intelekto ir žmogaus teisių, demokratijos ir teisės viršenybės¹¹, kuria siekiama užtikrinti, kad DI sistemų gyvavimo ciklo metu vykdoma veikla būtų visiškai suderinama su žmogaus teisių, demokratijos ir teisės viršenybės apsauga¹², ir
- e) Jungtinių Tautų aukšto lygio patariamąjo organo dirbtinio intelekto klausimais galutinei ataskaitai dėl DI valdymo žmonijai¹³.

⁹ <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0449>

¹⁰ <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g24/120/36/pdf/g2412036.pdf>

¹¹ Europos Tarybos sutarčių serija, Nr. [225], [Vilnius, 2024 m. rugsėjo 5 d.]

¹² Reikėtų pažymėti, kad ES šią konvenciją jau pasirašė.

¹³ https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/governing_ai_for_humanity_final_report_en.pdf

9. DI turi didžiulį transformacinį potencialą. Jo naudojimas gali palengvinti galimybę kreiptis į teismą ir pagerinti teismo procesų savalaikiškumą, veiksmingumą ir efektyvumą. Konkrečiau kalbant, jis gali padėti, *inter alia*, atlikti tam tikras įprastines ar pagalbines užduotis, pavyzdžiui, teikti asmenims teisinę informaciją, planuoti teismo posėdžius, rezervuoti teismo sales arba užkirsti kelią pakartotinei atitinkamų asmenų reidentifikacijai, teismo sprendimus anoniminant¹⁴ ir pseudoniminant¹⁵ pagal duomenų apsaugos taisykles. Tokie teismo procesų patobulinimai galėtų būti naudingi tiek ES asmenims, tiek įmonėms. Tai pagerintų ES ir valstybių narių teisines sistemas ir taip suteiktų ES konkurencinių pranašumų.
10. Kai kurie kiti naudojimo atvejai kelia didesnę riziką. Vis dėlto teisingumo sistemos turėtų išnaudoti šiuos naudojimo atvejus taikydamos tinkamas apsaugos priemonės, nes DI gali labai padėti teisminei darbui, pavyzdžiui, apibendrinant teisminių turinių, analizuojant teismų praktiką, siūlant tekstus, teikiant vertimo žodžiu tikruoju laiku paslaugas, nagrinėjant masinius ieškinius ar remiant sprendimų priėmimą.
11. Svarbios yra mokslinių tyrimų ir inovacijų iniciatyvos, kuriomis siekiama daryti pažangą kuriant DI sistemas, pritaikytas pagal ES teisę specialioms teisinėms prietaikoms,. Akademinės bendruomenės, pramonės, teisminių ar kitų valdžios institucijų ir teisingumo srities specialistų bendradarbiavimas yra labai svarbus puoselėjant inovacijas ir skatinant pažangą šioje srityje.
12. Taip pat labai svarbu nacionaliniu ir ES lygmenimis toliau mokyti praktikuojančius teisininkus ir teisminių institucijų administracinius darbuotojus, dalyvaujančius teismo procesuose, visų pirma atsižvelgiant į DI ir kitus technologinius pokyčius.

¹⁴ Pagal Reglamento (ES) 2016/679 (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) 26 konstatuojamąją dalį.

¹⁵ Pagal Reglamento (ES) 2016/679 (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) 4 straipsnio 5 punktą.

II. TARYBOS IŠVADOS

A. BENDRIEJI ASPEKTAI

13. DI teisingumo srityje turėtų būti naudojamas visapusiškai laikantis ES pagrindinių teisių chartijos ir, *inter alia*, DI akto, Bendrojo duomenų apsaugos reglamento¹⁶ ir Teisėsaugos direktyvos¹⁷, siekiant užtikrinti skaidrumą, atsakomybę ir priežiūrą, užtikrinant, kad DI sistemos būtų patikimos bei saugios ir kad jas naudojant būtų gerbiamos pagrindinės teisės. Šios išvados yra suderinamos su DI akte nustatytais DI sistemų projektavimo, kūrimo ir naudojimo reikalavimais ir jose nereiškiama jokio ketinimo juos viršyti.
14. Veiksminga galimybė kreiptis į teismą apima teisę į veiksmingą teisinę gynybą, teisę, kad jo byla per kiek įmanoma trumpesnę laiką būtų viešai ir teisingai išnagrinėta, nekaltumo prezumpciją ir teisę į gynybą, kaip įtvirtinta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 ir 48 straipsniuose. Tai yra pagrindiniai DI sistemų projektavimo, kūrimo ar naudojimo kriterijai. Teisė kreiptis į teismą turėtų būti užtikrinta visiems, net ir tais atvejais, kai asmenys nesinaudoja IT priemonėmis ar paslaugomis arba kai jų padėtis yra pažeidžiama.

¹⁶ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB, OL L 119, 2016 5 4, p. 1–88.

¹⁷ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR, OL L 119, 2016 5 4, p. 89–131.

15. Praktinės ir patogios naudoti gairės bei standartai yra būtini etiškam ir atsakingam DI kūrimui ir naudojimui teisingumo srityje pagal DI aktą. Tokios gairės ir standartai turėtų būti grindžiami koordinuotais Komisijos, valstybių narių ir atitinkamų suinteresuotųjų subjektų tarpusavio mainais ir bendradarbiavimu.
16. DI gali padėti priimti sprendimus teismo procesuose ir alternatyvaus ginčų sprendimo atvejais, tačiau neturėtų jų pakeisti: galutinį sprendimą ir toliau privalo priimti žmogus. Šiame kontekste DI naudojimas paprastai laikomas keliančiu didelę riziką ir turėtų būti skaidrus, tinkamai atsekamas ir paaiškinamas bei prižiūrimas žmogaus. Labai svarbu užtikrinti, kad į šiuos principus būtų atsižvelgiama ir jie būtų vertinami tiek teisingumo sektoriuje naudojamų DI sistemų projektavimo etape, tiek per visą jų gyvavimo ciklą.
17. Be to, siekiant sukurti aplinką, palankią pridėtinę vertę turinčių DI sistemų kūrimui, labai svarbu užtikrinti, kad būtų prieinama daug kokybiškų duomenų.
18. Galimybė naudotis anonimintais arba pseudonimintais teisminės institucijos sprendimais yra svarbus DI prietaikas teisingumo srityje, kurioms reikia didelio masto prieigos prie šių sprendimų, kad būtų galima atlikti jų analizę, visų pirma DI sistemų mokymo etape, įgalinantis veiksnys.
19. Taryba prašo Europos teisėjų mokymo tinklo ir už teisėjų mokymą atsakingų nacionalinių institucijų ar įstaigų atsižvelgti į poreikį mokyti teisingumo srities specialistus ir suteikti jiems galių, kad jie būtų pajėgūs prisitaikyti prie teisingumo sistemų skaitmenizacijos, visų pirma DI naudojimui teisingumo srityje, prisitaikyti prie kintančios teisinės aplinkos, sumažinti skaitmeninių įgūdžių spragas ir didinti informuotumą apie teisingumo srityje naudojamų DI sistemų teikiamas galimybes ir keliamą riziką. Turėtų būti toliau plėtojamos ir atnaujinamos esamos mokymo priemonės, kuriomis daugiausia dėmesio skiriama teisingumo sistemos skaitmenizacijai, įskaitant teisingumo srities specialistams skirtą DI.

20. Taryba remia valstybių narių dalijimąsi informacija ir bendradarbiavimą DI naudojimo teisingumo srityje klausimais, be kita ko, pasitelkiant esamas platformas, daugiausia dėmesio skiriant prioritetinėms temoms ir prisidedant prie 2024–2028 m. Europos e. teisingumo strategijoje nustatytų tikslų įgyvendinimo. Taip būtų galima nustatyti įprastus naudojimo atvejus ir numatomą jų naudą, su jais susijusius iššūkius ir tobulintinas sritis.

B. PRAŠYMAS KOMISIJAI

21. Komisijos prašoma toliau nagrinėti DI potencialą teisingumo srityje ir padėti valstybėms narėms įgyvendinti DI aktą.
22. Komisijos prašoma skatinti tinkamą finansavimą DI teisingumo srityje moksliniams tyrimams, plėtrai ir naudojimui, siekiant padidinti bendrą ES ir jos valstybių narių konkurencingumą pasauliniu mastu ir apriboti administracinę naštą, susijusią su galimybėmis gauti ES finansavimą.
23. Šiomis Tarybos išvadomis nedaroma poveikio deryboms dėl daugiametės finansinės programos laikotarpiui po 2027 m.
24. Komisijos prašoma remti pirmiau minėtas valstybių narių pastangas rinkti informaciją ir ją dalytis.

25. Komisijos prašoma pagal savo kompetenciją sukurti ir administruoti bendrą teisingumo srities DI priemonių rinkinį, atsižvelgiant į galimą sinergiją su jau sukurta reikmine DI platforma bei kitomis ES iniciatyvomis, susijusiomis su sąveikumu ir dalijimusi ištekliais bei žiniomis, susijusiomis su DI sistemų kūrimu, diegimu ir naudojimu. Šis teisingumo srities DI priemonių rinkinys būtų DI naudojimo atvejų (visų pirma subjektų, aprėpties, tikslo, paskirties, funkcionalumo, scenarijų, numatomos naudos atžvilgiu) ir priemonių teisingumo sektoriuje saugykla. Į priemonių rinkinį įtrauktinos DI priemonės, nesvarbu, ar sukurtos naudojant ES finansavimą, ar be jo, galėtų būti prieinamos visoms valstybėms narėms. Šis teisingumo srities DI priemonių rinkinys galėtų paskatinti valstybes nares kurti bendrą pagrindą ir naudojimo atvejus, susijusius su tarpvalstybiniu DI priemonių naudojimu teisingumo srityje.

C. PRAŠYMAS VALSTYBĖMS NARĖMS

26. Be ES lygmens teisės aktų ir politikos rinkinio, kuriuo siekiama stiprinti teisminių bendradarbiavimą ir teisę kreiptis į teismą tarpvalstybinėse civilinėse, komercinėse ir baudžiamosiose bylose, valstybių narių prašoma, kai tinkama, pasinaudoti naujais skaitmeniniais sprendiniais, įskaitant DI, ir juos įdiegti į savo teisingumo sistemą, kad būtų toliau didinamas teisminių institucijų veiksmingumas, teisingumas ir nepriklausomumas.
27. Valstybės narės raginamos išnagrinėti nuolat kintančių DI sistemų potencialą, kartu užtikrinant, kad būtų laikomasi pagrindinių teisių, duomenų apsaugos taisyklių ir kitų taikytinų ES teisės aktų.
28. Laikantis 2024–2028 m. Europos e. teisingumo strategijos, valstybių narių prašoma bendradarbiauti ir dalytis informacija apie DI naudojimą teisingumo srityje, taip pat apie DI priemones, įskaitant esmines su šiomis priemonėmis susijusias ypatybes, pavyzdžiui, jų konfigūraciją ar veikimo aprašymą ir atvirosios programinės įrangos naudojimą.

29. Atsižvelgiant į teisingumo srities DI priemonių rinkinyje, kurį administruos Komisija, pateiktą informaciją, valstybių narių prašoma keistis informacija ir kurti bendrą pagrindą, kiek tai susiję su panaudojimo atvejais, DI priemonių naudojimu ir tarpvalstybiniu jų plėtojimu, kad būtų patobulintos teisingumo sistemos ir parengti būsimi sąveikumo sprendiniai, atsižvelgiant į Europos sąveikumo sistemą, kuri yra bendrai sutartas požiūris į Europos viešųjų paslaugų teikimą sąveikiu būdu.
30. Kaip jau nurodyta¹⁸, reikėtų skatinti praktikuojančių teisininkų, IT specialistų ir kompetentingų institucijų ar įstaigų paramą ir bendradarbiavimą su jais, kad būtų galima geriau ir laiku įveikti skaitmeninės transformacijos iššūkius. Be pareigos imtis priemonių kuo geriau užtikrinti pakankami visų DI naudojančių teisingumo specialistų raštingumo DI srityje lygį¹⁹, rengiant mokymus teisingumo srities specialistams ir teisminių institucijų administraciniams darbuotojams daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama informuotumo didinimui. Teikiant šiuos mokymus taip pat turėtų būti skatinama geriau suprasti su DI susijusį poveikį ir riziką, gerinamas supratimas apie ES teisės pokyčius, kuriais atsižvelgiama į skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės poreikius, ir gerinamas veiksmingas DI bei kitų IT priemonių naudojimas siekiant skatinti teisingumo sistemų veiksmingumą, kartu atsižvelgiant į būdingą riziką.
31. Valstybių narių prašoma investuoti į saugią skaitmeninę infrastruktūrą ir pajėgumų stiprinimą teisingumo srityje, kad būtų remiamas pažangiųjų technologijų, įskaitant teisingumo sistemose naudojamas DI priemones, diegimas.

¹⁸ 19 punktas.

¹⁹ Žr. DI akto 4 straipsnį.